

„Relația cu comunitățile evreiești din Republica Moldova este pe primul loc în preocupările noastre“

Domnul deputat dr. **Aurel Vainer**, președintele Federației Comunităților Evreiești din România, a acordat recent un interviu pentru ziarul „Evreiskoe Mesteciko“ din Republica Moldova. Redăm, în continuare, pasajele principale din interviul apărut sub titlul „Un rol prioritar“, în numărul din 28 aprilie 2006 al ziarului menționat. Interviul a avut un impact deosebit la Chișinău, fiind apreciat ca prefigurând „o nouă etapă în colaborarea dintre comunitățile noastre frățești“.

Interviu cu deputat dr. **AUREL VAINER**, președintele F.C.E.R.

- Stimate domnule Vainer, cum apreciați, în acest moment, perspectiva dezvoltării relațiilor pe linie comunitară dintre România și Republica Moldova?

- Încep prin a vă spune că intensificarea relațiilor dintre F.C.E.R. și Asociația Organizațiilor și Comunităților Evreiești din Republica Moldova (A.O.C.E.M.) mă preocupă încă de la Congresul din septembrie 2005, când a fost desemnată noua conducere a Federației noastre. În proiectul meu de mandat, pe care l-am prezentat la alegeri, un punct important l-a constituit dezvoltarea relațiilor de colaborare și parteneriat cu organizațiile comunităților evreiești din toate țările, cele din vecinătate având prioritate. Evident, și nu poate fi altfel, pe primul loc se situează comunitățile evreiești din Republica Moldova.

- Domnule Vainer, pe lângă înalta responsabilitate ce vă revine de a conduce destinele F.C.E.R., dvs. sunteți, totodată, deputat în Parlamentul de la București și primvicepreședinte al Camerei de Comerț a României. În această triplă ipostază, v-am ruga să vă exprimați opinia în legătură cu rolul celor două comunități și domeniile în care pot contribui la dezvoltarea generală a relațiilor dintre România și Republica Moldova.

- Mă gândesc la o nouă secvență în dezvoltarea relațiilor dintre statele noastre, în primul rând prin consolidarea colaborării dintre oamenii de afaceri din România și Republica Moldova. Cred, în mod sincer, că noi putem face ceva extrem de util, pe baze reciproc avantajoase. Intenționez, de exemplu, facilitarea derulării contactelor comerciale în cadrul unui Forum de Afaceri România - Republica Moldova, cu o participare preponderantă a oamenilor de afaceri evrei din ambele state. De asemenea, există multiple oportunități, insuficient valorificate, și pe linie parlamentară.

- Peste câteva luni se va împlini un an de când ați fost ales președinte al F.C.E.R. Cum vedeți dvs. raportul continuitate-inovație în relațiile dintre cele două comunități? Ce ați dori să aduceți nou în aceste relații?

- Nu putem vorbi de un teren gol în relațiile dintre F.C.E.R.

și A.O.C.E.M. Între cele două structuri există un acord de colaborare semnat cu mai mulți ani în urmă. Foarte curând doresc să dăm o formă nouă acestui acord, încercând să transpunem în el elemente din proiectul meu de mandat la președinția F.C.E.R., precum și din experiența acumulată în cele șapte-opt luni de când dețin această funcție. În mod cert, nu sunt omul care să ignore trecutul, dar consider că trebuie, deopotrivă, să fim permanent în pas cu vremea. Programul meu se sprijină pe principiul „Să dăm Cezarului ce-i al Cezarului“, să respectăm munca și performanțele iluștrilor noștri înaintași, ca o condiție esențială a progresului. Îmi face plăcere să amintesc, în context, că în acest birou unde ne aflăm acum, și-au petrecut o mare parte din viață Șef Rabinul Moses Rosen și profesorul academician Nicolae Cajal, care au condus mulți ani destinele comunităților evreiești din România. Ei și-au pus o amprentă semnificativă, ce se regăsește în realitatea activităților desfășurate de comunitățile evreiești din țară. Sigur, putem vorbi de continuitate și inovație, iar dorința de înnoire se datorează în mare măsură și etapei în care ne aflăm, schimbărilor de substanță care marchează profilul politic, economic și social al României, inclusiv apropierea momentului admiterii în Uniunea Europeană. În organigrama F.C.E.R. am introdus ca element de noutate un departament pentru dezvoltarea relațiilor de colaborare internă și internațională, a cărui activitate continuăm să o prefigurăm cu atenție. Este vorba de a crea un cadru instituționalizat de relații cu alte organizații evreiești. Dorim să începem cu A.O.C.E.M. Concret, mi-am propus să elaborăm, în cel mai scurt timp posibil, un nou proiect de Acord între F.C.E.R. și A.O.C.E.M., pe care să-l trimitem spre analiză partenerilor noștri de la Chișinău. Avem în vedere, neapărat, ca prim

eveniment, organizarea unei vizite la nivel, la Chișinău sau București (rămâne să convenim de comun acord), pentru semnarea acestui document, care va fi însoțit de un program de activități și schimburi de experiență pentru semestrul II/2006 și anul 2007. Mărturisesc că îmi pun mari speranțe în legătură cu relațiile noastre frățești, știind că există un teren real pentru a conlucra în condiții optime. Putem spune că am intrat într-o nouă etapă. Sunt cunoscute și demersurile reciproce ale celor doi șefi de stat pentru amplificarea acestor raporturi. La rândul nostru, milităm pentru o apropiere mai mare în relațiile româno-moldovene, susținând pe deplin ideea ca România să joace un rol de sprijinitor activ al eforturilor de dezvoltare economică, socială și democratică a Republicii Moldova, de integrare a sa în structurile regionale și europene.

- Revenind la relațiile dintre F.C.E.R. și A.O.C.E.M., ne-ați putea împărtăși câteva dintre gândurile dvs. legate de domeniile concrete de colaborare?

- În primul rând este vorba de o intensificare a contactelor directe pentru cunoaștere și schimburi de experiență. Noi ne mândrim, spre exemplu, cu sistemul foarte bun de asistență socială, pus la punct împreună cu JOINT, pentru membrii comunităților evreiești din țară. De curând, am avut o foarte plăcută surpriză și întâlnesc un grup de tineri reprezentanți ai comunităților evreiești din Republica Moldova, participanți la Seminarul „Lumea lui Elie Wiesel, ieri și azi“, desfășurat în mai multe localități. Interpretările muzicale ale acestor tineri au produs o foarte bună impresie, iar eu mi-am exprimat dorința de a-i mai avea ca oaspeți... Am inițiat și un proiect de anvergură, pe care l-am intitulat „EUROIUDAICA“, ce urmează să fie realizat cu participarea mai multor comunități evreiești din țările europene, inclusiv din Republica Moldova. Locul de desfășurare este orașul Sibiu, în mai 2007, când această frumoasă așezare din România va deveni, alături de Luxemburg, capitală culturală a Europei.

*

P.S.: Ca rezultat imediat al propunerilor generoase avansate de dl deputat dr. Aurel Vainer, la 17 mai 2006, dl Teodor Magder, consilier al președintelui A.O.C.E.M., a sosit la București și a prezentat la sediul F.C.E.R. dorința confrăților de peste Prut pentru relansarea relațiilor bilaterale. Pentru perioada imediat următoare, s-a stabilit intensificarea contactelor reciproce, în contextul reinnoirii Acordului de colaborare existent între F.C.E.R. și A.O.C.E.M.

ELENA LUIZA ROTARU,
IOAN POPA

ANDREI
OIȘTEANU

Convertiri religioase în Moldova secolului al XIX-lea

(extrase)

La sfârșitul anilor '90, în planul cărții mele *Imaginea evreului în cultura română*, prevăzusem și un capitol intitulat „Evreul botezat“. Lucrând la acest subiect, am constatat că fusese tratat în mare măsură de istoricul Mihai-Răzvan Ungureanu în mai multe studii foarte docte publicate în reviste culturale și academice. Până la urmă, am renunțat să scriu capitolul respectiv. M-am rezumat să trimit cititorului la studiile semnate de

Evreul
botezat

M.-R. Ungureanu, menționând că tema a fost practic acoperită de acesta. Erau fragmente dintr-o teză de doctorat, aflată atunci în lucru. Teza a fost publicată recent sub titlul „Convertire și integrare religioasă în Moldova la începutul epocii moderne“ (Iași, 2004), referenți științifici fiind profesorii Alexandru Zub și Ladislau Gyémant. Cartea nu a apărut, cum mă așteptam, la Editura Polirom, în colecția „Historia“, coordonată chiar de Mihai-Răzvan Ungureanu, ci la Editura Universității „Al. I. Cuza“ din Iași.

Este o carte de excepție, care - din păcate - nu a trezit ecourile pe care le merita. Excelența cercetării rezidă în primul rând în gradul de noutate pe care îl propune. Originalitatea demersului constă în alegerea atât a subiectului, cât și a surselor documentare folosite. Sunt analizate documente privind viața de zi-zi a moldovenilor din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Autorul renunță intenționat la cercetarea istoriei „mari“, cea „a regilor“ (solemnă și cumva goliță de viață), în beneficiul analizei istoriei „mici“, cea „a oamenilor“. Este un tip de abordare - a vieții private - care s-a dezvoltat în ultimul timp și în România, în încercarea de a arde etapele și de a recupera deceniile pierdute față de cercetarea istorică vest-europeană. În astfel de cazuri, abordarea din perspectiva strict istorică riscă să rămână la suprafața fenomenelor studiate, dacă nu este însoțită de abordarea din perspectiva sociologică, antropologică și de istorie a mentalităților.

*

Trebuie spus că fenomenul studiat în spațiul

românesc, între mijlocul secolului al XVIII-lea și mijlocul secolului al XIX-lea, este cumva sincron cu cel din Europa Centrală. Conform preceptelor iluminismului european, dar și ale celui iudaic (Haskala), evreii din Europa Centrală au abandonat treptat portul specific (vestimentar și capilar), au învățat limba majorității, în încercarea de a se integra (unii de a se asimila) în structurile sociale, profesionale și chiar nobiliare ale „nației gazdă“. Ei au aplicat la propriu sfatul dat de coreligionarul lor Moses Mendelssohn: „Fiți nemți pe stradă și evrei acasă“ [...].

Contextul
european

Nu numai de evreii convertiți la creștinism în Moldova se ocupă istoricul Mihai-Răzvan Ungureanu, ci de toți cei de diverse confesiuni care aleg trecerea la creștinismul ortodox, de regulă pentru o integrare socială mai facilă, pentru a obține mai ușor demnități, poziții administrative sau dreptul practicării unor profesii rezervate majoritarilor. „Botezarea din convingere este destul de rară“, conchide autorul [...].

Arhivele
Mitropoliei

Mihai-Răzvan Ungureanu încearcă să stabilească amploarea fenomenului convertirilor religioase în Iași secolului al XIX-lea prin inventarierea celor înregistrați cu numele Botezatu (sau Botez) în recensămintele fiscale ale epocii (catagrafii). Demersul nu are prea mulți sorți de izbândă, fiind strict orientativ. Scotelile devin mai exacte în privința dinamicii convertirii atunci când autorul analizează un document mai puțin cunoscut, aflat în Arhivele Statului din Iași, și anume „Condica pentru botezații cari din alte religii au venit la pravoslavnică credință“. Documentul a fost întocmit în perioada 1819-1832 de membrii Dicasteriei mitropolitane. Se

poate astfel stabili mai exact o medie a convertirilor religioase: circa 34 pe an (cam trei pe lună!). Totalul convertirilor în acea perioadă este de 433, ceea ce înseamnă cam 1% dintr-o populație a capitalei Moldovei de circa 40.000 de locuitori. Deși pare neînsemnat, procentul este semnificativ din punct de vedere sociologic. După criteriul precedentei religioase, cei mai mulți convertiți la ortodoxie sunt uniți (greco-catolici din Transilvania, ungureni), apoi catolici (de regulă polonezi), mozaici, protestanți (maghiari, nemți), armeni și chiar musulmani [...].

Biografii
ale succesului
printre apostoli

Unii dintre convertiți au reușit să răzbească în societatea moldovenească a epocii. M.-R. Ungureanu a ales câteva exemple relevante. Provenit din familia unui croitor evreu botezat, menționat în „Catastihul Iașilor la 1755“, Constantin Botezatu a făcut o carieră remarcabilă, devenind boier. El și urmașii lui au intrat în protipendadă, după cum scrie paharnicul Constandin Sion în „Arhondologia Moldovei“: „Din jidov botezat, s-au ridicat la boierie serdarul Constantin Botezatu și au avut trei feciori: spătarul Răducanu, căminarul Ilie și postelnicul Costache“.

Un alt exemplu este faimosul inginer Joseph Anton Baiardi, un catolic italian care, în 1819, a realizat un plan topografic foarte exact al Iașilor. Unii dintre fiii săi au primit ranguri boierești de la Mihai Sturdza Vodă: Costache a devenit sluger, iar Alecu stolnic, apoi căminar și ban. Toți copiii lui „au venit la pravoslavnică credință“.

Interesant este și destinul lui Samoil Botezatu, primul profesor român de germană, director al primei școli de fete din Moldova regulamentară și apoi traducător de teatru german. În 1830, tatăl său se plânga episcopului ortodox al Bucovinei că fiul său este persecutat,

cerându-i-se convertirea la catolicism dacă vrea să-și urmeze cariera didactică la Cernăuți: „Care nu s-a face catolic, nu să pute așeza în slujba dascălească“ [...].

*

Ultima secțiune a cărții este o schiță istorică a unor misiuni protestante britanice trimise în Moldova în secolul al XIX-lea pentru a-i creștina pe evrei. Misiunea evanghelizării evreilor din Orientul Apropiat și din Europa Răsăriteană (inclusiv din Principatele Române) și-a asumat-o mai ales Biserica Scoțiană. Cea mai importantă delegație trimisă în spațiul românesc este cea din 1839, condusă de doi misionari scoțieni, Andrew Bonar și Robert M'Cheyne, membri ai The Edinburgh Society for Promoting Christianity Among the Jews. După încheierea misiunii, ei au publicat un raport intitulat „Narrative of a Mission of Inquiry to the Jews“, în care se arată optimiști privind posibilitatea convertirii evreilor din Valahia și Moldova la protestantism.

Misionari
protestanți
în Moldova

Pe baza acestui raport, Biserica Scoțiană a decis în 1841 să stabilească la Iași o ambasadă permanentă, condusă de reverendul Daniel Edward. Rezultatele efortului de convertire a evreilor moldoveni nu au fost spectaculoase, dar comunitatea evreiască se arată din timp în timp iritată de acest demers de prozelitism activ. Memoriile din Moldova ale soției reverendului, Catherine, precum și scrisorile ei, au fost editate în 1867. Cartea reprezintă o sursă documentară de prima mână privind societatea moldovenească la jumătatea secolului al XIX-lea. Este lăudabil faptul că M.-R. Ungureanu publică pentru prima dată în limba română, într-o Anexă documentară a volumului, principalele capitole din lucrarea „Missionary Life Among the Jews in Moldavia, Galicia and Silesia“, semnată de Catherine Edward. Această ultimă secțiune a cărții completează în mod fericit o altă cercetare recentă, realizată de Carmen Andraș, un studiu de imagologie intitulat „România și imaginile ei în literatura de călătorie britanică“ (Ed. Dacia, Cluj, 2003) [...].

(Din revista „22“, nr. 844, 10 mai 2006)